

Zo gaat de **MOLEN!**

VOOR GROEP 6

DOCENTENHANDLEIDING

Op
bezoek
bij de **MOLEN**
in de buurt

INLEIDING

In Noord-Brabant staan meer dan honderd molens. De meeste leerlingen zullen er wel eens één van dichtbij hebben gezien. Maar hoe werkt een molen nu eigenlijk? Welke rol had de molen vroeger? En waarom vinden wij molens nu nog steeds interessant? Door middel van dit project verkennen de leerlingen een aspect uit hun directe leefomgeving. Bijna elk dorp of stad van Noord-Brabant heeft wel een molen (gehad).

Het voorleesverhaal over Dries en Henk, twee jongens die rond 1870 leefden, is voor de leerlingen het begin van een ontdekkingsstocht rondom het begrip molen. Aan de hand van acht themakaarten verdiepen ze zich in verschillende aspecten die te maken hebben met molens. Zo leren ze over het beroep molenaar, de werking van de molen, soorten molens, energie, grondstoffen, techniek, molentaal, het Brabantse landschap en kunst.

In tegenstelling tot andere onderwijsprojecten over molens, staat hier de Brabantse situatie centraal. Leerlingen leren niet over de molen in het algemeen, maar over de molen in hun eigen omgeving. Zo worden ze aan het denken gezet over hun eigen erfgoed: wat is de waarde van de molen in de eigen omgeving?

Doelgroep

Groep 6

Groep 8 speciaal onderwijs

Leerdoelen

Erfgoededucatie past in het basisonderwijs bij veel leergebieden zoals Mens & Maatschappij, Kunst & Cultuur en Burger-schap. Dit project over molens in Noord-Brabant past bij thema's en vakken als geschiedenis, techniek, kunst en je eigen omgeving.

Voor erfgoed hebben wij leerdoelen ontwikkeld. Die geven inzicht in waar je aan werkt met erfgoededucatie. Alle leerdoelen staan beschreven in de handleiding Wijzer met Erfgoededucatie.

Leerdoelen waar u aan werkt met het project Zo gaat de molen:

- De leerling kan bijzondere objecten of landschapselementen in de eigen schoolomgeving omschrijven.
- De leerling kan vragen stellen bij erfgoed en in samenwerking met anderen verschillende bronnen raadplegen en informatie opzoeken om de vragen te beantwoorden.
- De leerling kan verhalen bij het erfgoed in de eigen omgeving koppelen aan onderwerpen in de regionale of nationale geschiedenis.
- De leerling kan erfgoed relateren aan hoe mensen in een bepaalde tijdperiode woonden, leefden en werkten en daarbij verschillen en overeenkomsten noemen met de huidige cultuur.
- De leerling kan in samenspraak met klasgenoten met een voorbeeld beargumenteren wat de verschillende betekenissen zijn van erfgoed in hun eigen omgeving.

Het is aan te raden dit project tussen maart en augustus uit te voeren in verband met de weersomstandigheden. De molen-excursie vindt grotendeels buiten plaats. Bij slechte weersomstandigheden is het molenbezoek te koud en te gevaarlijk.

Let op: bij hele slechte weersomstandigheden dient de excursie afgelast te worden in overleg met de molenaar.

VOORBEREIDING LESSEN

Inhoud lespakket

- Docentenhandleiding met lesomschrijvingen en voorleesverhaal;
- 8 themakaarten;
- 8 antwoordkaarten;
- 2 excursieopdrachten.

Opzet en tijdsinvestering

Het project bestaat uit de volgende onderdelen:

Onderdeel 1. | Voorleesverhaal deel 1 (20 minuten)

In het introducerende voorleesverhaal leren de kinderen over het leven rond 1870 in een dorp in Brabant. De molen en de molenaar nemen in het verhaal een centrale plaats in.

Onderdeel 2. | Aan de slag met de themakaarten (60 minuten)

De leerlingen verdiepen in groepjes hun kennis over verschillende aspecten van de molen aan de hand van acht themakaarten. Ieder groepje wordt expert over een thema.

Onderdeel 2b. | Presenteren (optioneel)

U kunt de expertgroepjes een korte presentatie laten geven over hun thema. De hele klas raakt zo op de hoogte van alle onderdelen.

Onderdeel 3. | Excursie naar de molen (90 minuten)

In drie groepen gaan de leerlingen zowel in als rondom de molen aan de slag.

Onderdeel 4. | Voorleesverhaal deel 2 (20 minuten)

De leerlingen horen hoe het spannende verhaal afloopt.

Onderdeel 5. | Lessuggesties en creatieve opdrachten (60 minuten)

Ter afsluiting van het project vindt u diverse extra lessuggesties voor (creatieve) verwerkingsopdrachten. De eindproducten kunnen de leerlingen aan elkaar presenteren.

De themakaarten en aansluiting bij vakken en leergebieden

Binnen het voorleesverhaal komt het vak geschiedenis aan bod. De themakaarten hebben een aspect van de molen als vertrekpunt. De themakaarten sluiten steeds aan bij vakken zoals geschiedenis, rekenen, Nederlands, aardrijkskunde, techniek, gezondheid, natuur en milieu. In de tabel hieronder vindt u een overzicht.

Nr	Naam themakaart	Thema	Vakken
1	De molenaar	Het beroep molenaar	rekenen, Nederlands, geschiedenis
2	Wat zeggen de wieken?	Molens als communicatiemiddel.	Nederlands, geschiedenis
3	De techniek van de molen	Hoe werkt de molen	techniek
4.	Molenkracht	Molens en energie(bronnen)	natuur en milieu, techniek, rekenen
5.	Word molenexpert!	Soorten molens	aardrijkskunde, techniek
6.	Molens in Noord-Brabant	Molens in Noord-Brabant	aardrijkskunde, geschiedenis, Nederlands
7.	Zo maalt de molen!	Molens, grondstoffen en producten	gezondheid, geschiedenis, aardrijkskunde
8.	Mooie molens	Molens als inspiratiebron voor kunst	kunsthouding, vorming, Nederlands

Om het molenbezoek tot een succes te maken, dient u als leerkracht op de volgende zaken te letten:

- Voor het molenbezoek zijn, naast uzelf, **drie** extra volwassen begeleiders nodig die een actieve rol in de begeleiding spelen. Zij begeleiden groepjes die met de buitenactiviteiten aan de slag gaan. Zij zullen opdrachten moeten uitleggen, toelichten en begeleiden. Een oplettende rol is vereist aangezien het molenterrein gevaarlijk is wanneer de molen draait.
- **Als bijlage vindt u verderop in deze docentenhandleiding een brief die u vooraf aan de ouders dient mee te geven, zodat ze weten wat er van hen verwacht wordt.**
- U bent te gast bij de molen, de kinderen dienen zich ook als gasten te gedragen. De leerkracht is verantwoordelijk voor het gedrag van de klas.
- Onderdeel 1 en 2 dienen afgerond te zijn.
- De klas is vooraf in drie groepen verdeeld.
- Alle leerlingen nemen een potlood en een kopie van excursiekaart 1 en 2 mee. Een klembord is aan te raden.
- Het wordt aangeraden zo min mogelijk tassen en andere spullen mee te nemen tijdens het molenbezoek.

Omschrijving van de lessen

Hieronder vindt u per onderdeel een lesomschrijving met suggesties.

Onderdeel 1: Voorleesverhaal deel 1

Duur: 20 minuten (afhankelijk van de hoeveelheid vragen die de leerlingen stellen).

Doel: Introductie van het thema 'de molen'; leerlingen leren over het dagelijks leven rond 1870; leerlingen leren over de rol die de molen(aar) vroeger speelde in de dorpsgemeenschap; het molenbezoek wordt voorbereid.

Lesomschrijving

Lees het eerste deel van het voorleesverhaal dat u hieronder vindt. Het kan zijn dat u bepaalde begrippen in het verhaal moet toelichten.

Bespreek het verhaal met de kinderen. Bespreek de rol van de molen en de molenaar. Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat valt de kinderen op in het verhaal?
- Speelt dit verhaal zich vroeger of nu af? *Vroeger.*
- Hoe weet je dat? *Ouderwetse namen, paard en wagen, etc.*
- Hoe lang geleden speelde dit verhaal? Welk jaar denk je? *1870 (rond de uitvinding van de stoommachine).*
- Wie zijn de hoofdpersonen in het verhaal? *Dries, Henk, Lei en Hannes.*
- Hoe denken Dries en Henk over de molen en de molenaar? *De molen is gevaarlijk, geheimzinnig, er gebeuren rare dingen. Molenaar is een zeur, snel boos, moet je voor uitkijken.*

Van oude wijven en valse knechten

Dries en Henk liggen op hun rug in de berm naast het pad naar het Moleneind. Ze groeten boer Barten, die een wagen vol graan naar de molen heeft gebracht. Het stof vliegt op onder de hoeven van de knol.

'Die moet nog even op zijn meel wachten,' zegt Henk. 'Hannes is nog in de rouw voor zijn moeder. Kijk maar naar de wiken.'

De molen staat er inderdaad werkeloos bij, ondanks de stevige bries. De wind jaagt de stapelwolken door de hemel.

'Die wolk lijkt wel een stierenkop,' zegt Dries.

'Welnee,' zegt Henk, 'het is net de kop van Hannes de molenaar.'

Dries draait zich op zijn zij. Hij breekt een stoppel stro uit het pasgemaaide korenveld. 'Pas maar op met je grappen over Hannes. Als hij het hoort, breekt hij je nek. Of erger nog...'

Henk schiet in de lach. 'Wat is er erger dan een gebroken nek?'

'Spoken?'

'Wat is dat nou weer voor onzin?' Henk kijkt zijn vriendje hoofdschuddend aan.

'Het spookt op de molen. Ze zeggen dat hij de laatste tijd elke nacht draait. Het zijn de oude wijven.'

'De wat?'

'Ken je dat verhaal niet?' Dries' stem zakt naar een fluisterton. 'Oude wijven gaan 's nachts naar de molen om zich tussen de molenstenen weer jong te laten malen.'

'Je bent niet wijs,' zegt Henk. 'Waar zijn die verjongde oude wijven dan? Ik heb er nog nooit een gezien.'

Even staat Dries met zijn mond vol tanden, maar zo snel laat hij zich niet uit het veld slaan. 'Dat moeten oude dames uit de stad zijn,' bedenkt hij ter plekke. 'De oma's uit het dorp zijn niet zo ijdel.'

'Ik geloof er niks van,' zegt Henk. 'Het is grote kletspraat. Waar wedden we om?'

'Hoe wil je dat bewijzen?' vraagt Dries.

'We gaan vannacht op onderzoek uit.'

Dries staart zijn vriend ongelovig aan.

'Durf je niet?' daagt Henk hem uit.

Dat laat Dries zich niet zeggen. 'Dacht je soms dat ik bang ben?'

Zo zitten Dries en Henk 's avonds laat op de uitkijk bij de molen. Hun ouders denken dat ze braaf op één oor liggen.

De jongens kletsen aan één stuk om elkaar wakker te houden.

'Ben jij wel eens binnen geweest?' vraagt Henk.

'Nee, Hannes houdt niet van pottenkijkers,' fluistert Dries.

'Wat een ouwe zeur. Zou hij iets te verbergen hebben?'

'Hij zegt dat het te gevaarlijk is. Als hij werkt, heeft hij geen tijd om op bezoekers te letten. Zelfs mijn vader laat hij niet binnen.'

Dries stoot zijn vriend aan. 'Kijk, daar sluipt iemand naar de molen!'

Henk ziet het ook. Een donker silhouet tekent zich af onder de heldere sterrenhemel en klimt de trap van de molen op. 'Da's geen oud wijf! Maar ook onze dikke molenaar niet. Dat is niet in de haak. Kom op, ik wil weten wie het is.'

Zodra de geheimzinnige figuur de deur achter zich sluit, kruipt Henk over het open veld naar de molen. Dries aarzelt, maar besluit mee op onderzoek te gaan. Ze zijn per slot van rekening niet voor niets hier.

Zo zacht als ze kunnen, klimmen ze omhoog. In de stille nacht horen ze de molen aan alle kanten kreunen.

Henk legt zijn oor tegen de deur. 'Ik denk dat hij boven is.' Voorzichtig opent hij de deur. De ruimte is duister, maar door het trappengat naar boven valt een flauw, flakkerend licht naar beneden. Henk wenkt Dries hem te volgen.

Zijn hart slaat over als de deur met een klik in het slot valt.

De man maakt boven zoveel rumoer dat hij het niet hoort.

Stilletjes klimt Henk de trap op, terwijl Dries angstig achterblijft.

Henk steekt zijn hoofd door het trappengat. Achter de grote molenstenen ziet hij Lei, de molenaarsknecht. Niks oude wijven, niks inbreker, gewoon Lei die elke dag in de molen werkt.

Nu hij hier toch is, geeft Henk zijn ogen goed de kost. Het kon wel eens de laatste keer zijn dat hij de molen van binnen kan bewonderen. De molenstenen, de as en de tandwielen zijn nog reusachtiger dan hij had gedacht. Hij kan zich niet voorstellen dat dit binnenkort door een stoommachine vervangen wordt, ook al beweert zijn vader van wel.

'De wind staat goed,' mompelt Lei. De anders zo norske knecht heeft er plezier in. Hij komt vast recht uit de herberg, want hij waggelt over de vloer. Hij trekt de vang in de haak en langzaam zet het mechaniek zich in beweging. 'Laat maar waaien,' giechelt Lei. 'Ze zeggen dat je van de wind niet kunt leven. Nou, dan hebben ze het toch mooi mis. Lei is niet zo dom als ze denken! Die zorgt goed voor zichzelf.'

Knarsend beginnen de molenstenen te draaien.

Lei kijkt er tevreden naar. 'Goed zo,' bromt hij, 'zing maar een mooi lied voor mij!' Hij stommelt naar de zakken graan en maakt ze een voor een open. Vervolgens pakte hij de schep en gooit uit elke zak een half schepje in de kaar.

'Knappe vent als Hannes dat merkt.'

Intussen voelt Dries zich steeds minder op zijn gemak. Hij trekt Henk aan zijn broekspijp. Die kan zijn evenwicht niet houden en schiet een tree naar beneden.

'Wie is daar?' roept Lei geschrokken.

De jongens vliegen zo stil ze kunnen de trap af. In het duister weten ze de deurknop niet te vinden. Henk trekt Dries de donkerste hoek in, achter een stapel zakken meel.

Lei komt de trap af, een olielamp in zijn hand. 'Hannes?' zegt hij onzeker. En als hij geen antwoord krijgt: 'Is daar iemand?'

De jongens houden hun adem in. Een muis schiet langs hen weg.

'Rotbeesten,' mompelt Lei. Hij zet de lamp weg.

De jongens zien vanuit hun schuilplek hoe Lei een zak meel dichtknoopt.

'Zo, dat is genoeg voor een flinke kruik jenever,' zegt de knecht voldaan. Hij loopt weer omhoog en brengt de wiken tot stilstand. Even later komt hij terug, gooit de zak op zijn rug, blaast de lamp uit en stapt naar buiten.

Klik. De deur gaat op slot.

'Oef,' zucht Dries, 'dat ging net goed.'

'Net goed?' briest Henk. 'Nu begint de ellende pas. We zitten opgesloten, man!'

Onderdeel 2: Aan de slag met de themakaarten + voorbereiding molenbezoek

Duur: 60 minuten.

Doel: De leerlingen verdiepen zich in diverse thema's die samenhangen met de molen.

Lesomschrijving

- Verdeel de klas in acht expertgroepjes. Verdeel de thema's over de groepjes.
- Geef alle leerlingen een eigen kopie van de themakaart waar zijn/haar groepje zich mee bezig gaat houden.
- Laat de leerlingen de basis en verdiepingsopdrachten van hun themakaart maken.
Dit is noodzakelijk om het molenbezoek goed voor te bereiden.

In het schema hieronder staat per themakaart aangegeven welke extra materialen er nodig zijn, naast een potlood.

Nr	Naam themakaart	Basisopdracht (20 minuten)	Verdiepingsopdracht (40 minuten)
1	De molenaar		
2	Wat zeggen de wieken?		Woordenboek (geen kinderwoordenboek)
3	De techniek van de molen		Techniekdoos of technisch lego (optioneel)
4	Molenkracht		
5	Word molenexpert!		
6	Molens in Noord-Brabant		Plattegrond woonplaats (via Google Maps)
7	Zo maalt de molen!		
8	Mooie molens		

- Kopieer per groepje een antwoordblad en laat de groepjes zelfstandig de opdrachten nakijken.

Vorbereiding op het molenbezoek

- Vertel de leerlingen dat ze op bezoek gaan bij een molen. Vertel alvast wat voor soort molen er bezocht gaat worden (windmolen of watermolen). Indien u een watermolen gaat bezoeken: bespreek kort met de klas wat een watermolen is. In het voorleesverhaal speelt namelijk de watermolen geen rol.
- Laat de expertgroepjes ter voorbereiding op het molenbezoek een vraag bedenken die ze zouden willen stellen aan de molenaar.
- Waarschuw de kinderen dringend dat een draaiende molen gevaarlijk is en dat ze goed naar de aanwijzingen van de molenaar moeten luisteren.

Onderdeel 3: Excursie naar de molen

Duur: 90 minuten.

Doel: De leerlingen gaan op bezoek bij de molen bij hen in de buurt; zij verdiepen hun kennis over de molen.

- Vorbereiding:*
- *Onderdeel 1 en 2 zijn afgerond.*
 - *Verdeel de klas vooraf in drie excursiegroepen. Verspreid hierbij de leerlingen van ieder thema-expertgroepje over de drie excursiegroepen.*
 - *Per groep is een begeleidende ouder geregeld die een actieve rol heeft. De ouders hebben de informatiebrief, verder op in deze handleiding, vooraf ontvangen en doorgelezen.*
 - *Kopieer voor iedere leerling en de ouders excursieopdracht 1 en 2.*
 - *Alle leerlingen nemen een potlood mee.*
 - *Een klembord is handig in verband met invullen opdrachten.*
 - *Wegens beperkte ruimte in de molen speelt het grootste deel van de excursie zich buiten af. Houd rekening met regenachtig of koud weer.*
 - *De expertgroepjes hebben een vraag voor de molenaar bedacht.*

Korte omschrijving van het bezoek aan de molen

I Klassikale introductie (20 minuten)

De klas wordt door de molenaar buiten de molen ontvangen. Hij heet iedereen welkom en activeert door middel van vragen de voorkennis van de leerlingen. Ook geeft hij algemene uitleg over de buitenkant van de molen. De molenaar legt vervolgens uit dat de leerlingen in drie groepen drie activiteiten in en rond de molen gaan doen.

II Het activiteitencircuit (3 x 20 minuten = 60 minuten)

De groepen gaan met hun begeleidende ouder naar hun startactiviteit. Er zijn drie activiteiten:

Activiteit 1: rondleiding in de molen (door de molenaar)

Activiteit 2: foto-opdracht (buiten)

Activiteit 3: spelopdracht (buiten)

De drie groepen doorlopen het activiteitencircuit. Om de 20 minuten wisselen de groepjes van activiteit. De leerkracht is verantwoordelijk voor het juiste wisselmoment. De ouders begeleiden de groepjes en zorgen dat de excursieopdrachten worden gemaakt.

Bij kleine klassen kan men er ook voor kiezen om de groep in tweeën te splitsen. De spelopdracht vervalt dan.

III Klassikale afsluiting (15 minuten)

De molenaar bespreekt de activiteiten kort na met de klas.

Onderdeel 4: Voorleesverhaal deel 2

Duur: 20 minuten.

Doel: Activeren kennis en ervaring die tijdens het molenbezoek en het werken aan de themakaarten is opgedaan; ontknoping van het spannende voorleesverhaal.

Lesomschrijving

- Weten de leerlingen nog wat er in het eerste deel van het voorleesverhaal gebeurde?
- Hoe eindigde het?
- Lees het tweede deel van het verhaal voor, waarin de leerlingen zullen horen hoe het afloopt met Dries en Henk.
- Bespreek het verhaal na met de kinderen. Hoe denken ze nu over de molenaar?

Van oude wijven en valse knechten (deel 2)

Verbijsterd zakt Dries op de vloer. 'Mijn ouders zijn woedend als ze hier achter komen.'

'En wat dacht je dan van Hannes?' zegt Henk somber. 'Die breekt écht onze nek.'

'Wat doen we als hij ons morgen ontdekt?' vraagt Dries.

'De waarheid vertellen,' zegt Henk vastbesloten. 'Als hij hoort wat we gezien hebben, valt het misschien wel mee.'

'Wat nu?'

'Weet ik veel,' zegt Henk. 'Slapen?'

Het zachtste bed dat ze kunnen vinden, is een stapel graanzakken. Alleen het zachte kraken van de molen en trippelende muizen verstoren de stilte.

Dries en Henk hebben spijt als haren op hun hoofd dat ze in dit avontuur zijn gestapt. Ze kunnen de slaap niet vatten. Hun gedachten schieten alle kanten op. Ze krijgen honger bij het idee dat ze hier midden tussen het heerlijke graan liggen.

Pas tegen het ochtendgloren vallen ze in slaap. Ze merken niet dat Hannes een paar uur later aan het werk gaat. De molenaar kan zijn ogen niet geloven als hij twee slapende jongens in zijn molen aantreft.

'Wel snotverdorie!' brult hij. 'Wat moet dat hier, kwajongens?' Hij grijpt een stuk hout om hen ervan langs te geven.

'Niet slaan alsjeblieft!' Henk probeert zijn angst niet in zijn stem te laten doorklinken. 'We zitten hier niet voor onze lol opgesloten.'

'O nee?' zegt Hannes dreigend. 'Waarom dan wel?'

'We hebben een dief betrapt. Iemand die 's nachts meel komt malen.'

Hannes' mond valt open van verbazing. 'Wát zeg je?'

‘Het is echt waar.’ Dries durft zich nu ook in het gesprek te mengen. ‘Lei komt hier ’s nachts koren malen. Uit elke zak een klein schepje.’

Zonder iets te zeggen stormt Hannes de trap naar de molenstenen op. Henk en Dries volgen hem nieuwsgierig. De molenaar speurt de vloer af, voelt aan de volle zakken en onderzoekt de kaar en de molenstenen. ‘Dat verklaart een boel,’ broemt hij. ‘De boeren klagen de laatste tijd dus niet voor niets dat ik ze belazer. Lei heeft gewoon misbruik gemaakt van de ziekte en het overlijden van mijn moeder. Ik had die dronkenlap beter in de gaten moeten houden.’ Dankbaar kijkt hij Henk en Dries aan. ‘Fijn dat jullie zo oplettend waren. Dankzij jullie kan ik mijn goede naam in ere herstellen. En wat die valse knecht betreft, die zal wensen dat hij nooit geboren was!’

Onderdeel 5: Lessuggesties en creatieve opdrachten

Duur: 60 minuten (presentatie facultatief).

Doel: Leerlingen verwerken de kennis en vaardigheden die zij hebben opgedaan met hun themakaart tot een (creatief) eindproduct; leerlingen presenteren aan elkaar. De leerkracht kan naar eigen inzicht besluiten de leerlingen die al klaar zijn met hun basis- en verdiepingsopdracht alvast aan een creatieve opdracht te laten beginnen.

Lesomschrijving

De leerlingen hebben in voorgaande lessen een voorleesverhaal gehoord, gewerkt aan opdrachten over een thema en zijn op bezoek geweest bij een molen. Bent u voorafgaand aan het molenbezoek niet toegekomen aan de presentaties van de expertgroepjes dan is het raadzaam om dit alsnog te doen.

Laat individueel, in groepjes of klassikaal enkele van de onderstaande (creatieve) opdrachten maken.

DRAMAOPDRACHT

1. Verhaal vertellen

Geef de leerlingen in groepjes de onderstaande woorden. Ze moeten hun fantasie gebruiken om een samenhangend verhaal te bedenken waarin een molen centraal staat met alle woorden op het lijstje. Het verhaal moet een probleem hebben wat wordt opgelost. Of: laat leerlingen vooraf kiezen of ze een spannend, grappig of verdrietig verhaal maken. Of: laat leerlingen vooraf nadenken of het verhaal zich vroeger of nu afspeelt. Laat de groepjes de verhalen aan elkaar presenteren. In plaats van woorden kunt u de leerlingen ook plaatjes geven van de woorden. Windmolen, olifant, ladder, warme muts, kauwgom, stekker.

2. De knecht die niet eerlijk was.

In het voorleesverhaal gaan Dries en Henk een kijkje nemen in de molen. Ze treffen daar Lei aan, de knecht van de molenaar. Je gaat het voorleesverhaal nu naspelen. Verdeel de rollen. Kies uit: Dries, Henk, Lei, boer Barten, de muis.

1. Oefen de stem van degene die je naspeelt. Is deze stem zwaar? Of hoog?
2. Hoe beweegt hij/zij? Sluipt hij/zij, stampt hij/zij of loopt hij/zij rond?
3. Weet je nog wat er gebeurt in het verhaal en wat elke persoon precies zegt?
Schrijf op wat volgens jou elk persoon zegt in het verhaal.
4. Speel met een groepje het verhaal na.

TAALOPDRACHT

3. Maak het voorleesverhaal af

Je juf of meester heeft het tweede deel van het verhaal over Dries en Henk voorgelezen. Het eindigde met de molenaar die heel boos was op zijn knecht. Weet je het nog? Hoe gaat het verhaal verder? Hoe loopt het met de knecht af? Jij mag het beslissen! Schrijf het verhaal af. Jouw verhaal moet tenminste 15 regels hebben.

4. Wordspin

Maak met de klas een woordspin rondom het woord Molen. Zet het woord centraal op het bord. De leerlingen mogen associëren en zo ontstaat er een woordspin. Laat een leerling het woord toelichten als een woord voor andere leerlingen onbekend is.

BURGERSCHAP

5. Vroeger en nu

Vroeger stonden er wel 500 molens in Noord-Brabant. Daarvan zijn er nu nog ongeveer 120 over. De andere molens zijn gesloopt omdat ze niet meer nodig waren. Graan wordt tegenwoordig gemalen in de fabriek.

Moeten de molens die er nu nog zijn bewaard blijven? Laat leerlingen in groepjes één reden bedenken waarom de molen moet blijven, en één reden waarom molens niet bewaard hoeven te worden.

Laat de groepjes klassikaal hun voors en tegens vertellen. Daarna kunnen leerlingen nog een persoonlijke voor of tegen toevoegen als die nog niet aan bod is gekomen. Vraag of dat er leerlingen van gedachte zijn veranderd nadat ze alles gehoord hebben.

6. Wat vindt u?

Als uitbreiding op het vorige lesidee kunnen leerlingen ook mensen uit de buurt of uit hun gezin vragen wat zij van de molen vinden. Verzamel en inventariseer de reacties en laat de leerlingen een manier bedenken om die te presenteren (filmpje, poster etc.).

TECHNIEK

7. Techniekdoos of lego

Bij de opdrachtkaart De techniek van de molen heb je geleerd dat een molen kan werken door middel van tandwielen. Maak met onderdelen uit de techniekdoos of van technisch lego zelf een molen die met behulp van tandwielen draait.

CREATIEVE OPDRACHT

8. Ontwerp je eigen molen

De leerlingen hebben veel geleerd over molens. Nu mogen ze hun eigen molen ontwerpen. Waar wordt de molen voor gebruikt? Laat dat zien in de tekening. Maak een paar schetsen en kies er één om netter uit te werken met materialen naar keuze.

Laat leerlingen ook twee details van de molen uitkiezen en die extra opvallend maken op de tekening of uitwerken op een apart vel. Laat ze vertellen waarom ze juist die details hebben gekozen.

Brief voor de begeleidende ouder of verzorger

GEACHTE OUDER OF VERZORGER,

U heeft zich opgegeven als begeleider voor een bezoek aan de molen in het kader van het project *Zo gaat de molen!* Hieronder vindt u alle informatie die u nodig heeft om het bezoek aan de molen tot een succes te maken.

Achtergrondinformatie bij het project

In Noord-Brabant staan meer dan honderd molens. De meeste leerlingen zullen er wel eens een van dichtbij hebben gezien. Maar hoe werkt een molen nu eigenlijk? Welke rol had de molen vroeger? En waarom vinden wij molens nu nog steeds interessant?

Aan de hand van acht themakaarten hebben de leerlingen zich op school in verschillende aspecten van de molen verdiept. Zo hebben ze geleerd over het beroep molenaar, de werking van de molen, soorten molens, energie, grondstoffen, techniek, molentaal, het Brabantse landschap en kunst.

Wat wordt er van u verwacht tijdens het molenbezoek?

Na een introductie door de molenaar gaan de leerlingen in drie groepen aan de slag met drie activiteiten. Om de twintig minuten wordt er gewisseld van activiteit. Een groep gaat met de molenaar mee de molen in. Een groep gaat aan de slag met een foto-opdracht waarbij alle zintuigen aan bod komen en een groep doet een spelopdracht. Het is uw taak om uw groepje actief te begeleiden tijdens het gehele molenbezoek.

Tijdens de rondleiding door de molenaar moet u vooral alert zijn op de veiligheid van de leerlingen.

Bij de foto-opdracht leest u met uw groepje gezamenlijk iedere opdracht door en u helpt de leerlingen met het formuleren van een antwoord. Denk samen met uw groepje goed na over de in te vullen antwoorden. Het is de bedoeling dat de groep bij elkaar blijft bij deze opdracht.

Bij de spelopdracht legt u de spelregels uit en treedt u op als scheidsrechter.

Met z'n allen bent u mede verantwoordelijk voor het ordelijk verloop van het molenbezoek. De leerlingen zijn immers te gast.

Van de leerkracht ontvangt u de opdrachtkaarten voor de foto-opdracht en de spelopdracht.

Na 60 minuten, als u alle activiteiten heeft gedaan, gaat u met uw groepje weer terug naar het beginpunt. Daar zal de molenaar het bezoek afsluiten.

Totale duur van het bezoek aan de molen: ongeveer 90 minuten.

Belangrijke informatie, om het circuit goed te laten verlopen

- Houd uw groepje goed bij elkaar, dit geeft rust.
- Start iedere activiteit met het voorlezen van de opdrachtkaart.
- Wijk niet af van de opdrachten en de tijd die hiervoor staat.
- Ga naar de volgende opdracht als het wisselmoment wordt aangegeven, niet eerder of later.

Door de leerkracht in te vullen:

Wat	Begeleiding bezoek aan de molen	
Waar	
Wanneer	Datum:	Tijd:
Verzamelen	Waar:	Tijd:
Overige informatie	

Het project *Zo gaat de molen!* is ontwikkeld door:

Erfgoed Brabant

erfgoed brabant

Postbus 1325
5200 BJ 's-Hertogenbosch
073 - 61 56 262
info@erfgoedbrabant.nl
www.erfgoedbrabant.nl

Met dank aan:

Stichting C te Uden en Cube Bernheze.
De Molen van Jetten te Uden, molen Windlust te Vorstenbosch
en molen Windlust te Nistelrode.
Basisscholen 't Maxend te Nistelrode, Op Weg te Vorstenbosch,
De Tandem te Uden en Sint Jozef te Uden.

Auteur voorleesverhaal : Gerard Sonnemans
Vormgeving : Niek Frijters - Bureau voor Beeldvorming
Tekeningen : Peter Nuyten

© 2022 | Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, Erfgoed Brabant.

